

1. Kodeks cywilny¹

z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. Nr 16, poz. 93)

(zm.: Dz.U. 1971, Nr 27, poz. 252; 1976, Nr 19, poz. 122; 1982, Nr 11, poz. 81, Nr 19, poz. 147, Nr 30, poz. 210; 1984, Nr 45, poz. 242; 1985, Nr 22, poz. 99; 1989, Nr 3, poz. 11; 1990, Nr 34, poz. 198, Nr 55, poz. 321, Nr 79, poz. 464; 1991, Nr 107, poz. 464, Nr 115, poz. 496; 1993, Nr 17, poz. 78; 1994, Nr 27, poz. 96, Nr 84, poz. 386, Nr 85, poz. 388, Nr 105, poz. 509; 1995, Nr 83, poz. 417; 1996, Nr 114, poz. 542, Nr 139, poz. 646, Nr 149, poz. 703; 1997, Nr 43, poz. 272, Nr 115, poz. 741, Nr 117, poz. 751; 1998, Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 758; 1999, Nr 52, poz. 532; 2000, Nr 22, poz. 271, Nr 74, poz. 855 i 857, Nr 88, poz. 983, Nr 114, poz. 1191; 2001, Nr 11, poz. 91, Nr 71, poz. 733, Nr 130, poz. 1450, Nr 145, poz. 1638; 2002, Nr 113, poz. 984, Nr 141, poz. 1176; 2003, Nr 49, poz. 408, Nr 60, poz. 535, Nr 64, poz. 592, Nr 124, poz. 1151; 2004, Nr 91, poz. 870, Nr 96, poz. 959, Nr 162, poz. 1692, Nr 172, poz. 1804, Nr 281, poz. 2783; 2005, Nr 48, poz. 462, Nr 157, poz. 1316, Nr 172, poz. 1438; 2006, Nr 133, poz. 935, Nr 164, poz. 1166; 2007, Nr 80, poz. 538, Nr 82, poz. 557, Nr 181, poz. 1287; 2008, Nr 116, poz. 731, Nr 163, poz. 1012, Nr 220, poz. 1425 i 1431, Nr 228, poz. 1506; 2009, Nr 42, poz. 341, Nr 79, poz. 662, Nr 131, poz. 1075; 2010, Nr 40, poz. 222, Nr 155, poz. 1037; 2011, Nr 80, poz. 432, Nr 85, poz. 458, Nr 230, poz. 1370)

Spis treści

	Art.
Księga pierwsza. Część ogólna	1–125
Tytuł I. Przepisy wstępne	1–7
Tytuł II. Osoby	8–43 ¹⁰
Dział I. Osoby fizyczne	8–32
Rozdział I. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych	8–24
Rozdział II. Miejsce zamieszkania	25–28
Rozdział III. Uznanie za zmarłego	29–32
Dział II. Osoby prawne	33–43
Dział III. Przedsiębiorcy i ich oznaczenia	43 ¹ –43 ¹⁰
Tytuł III. Mienie	44–55 ⁴
Tytuł IV. Czynności prawne	56–109 ⁹
Dział I. Przepisy ogólne	56–65
Dział II. Zawarcie umowy	66–72 ¹
Dział III. Forma czynności prawnych	73–81

¹ Odnośnik nr 1 dodany do tytułu ustawą z dnia 23.06.2006 r. (Dz.U. Nr 133, poz. 935), która wchodzi w życie 5.08.2006 r. Treść odnośnika publikujemy na końcu ustawy.

Dział IV. Wady oświadczenia woli	82–88
Dział V. Warunek	89–94
Dział VI. Przedstawicielstwo	95–109 ⁹
Rozdział I. Przepisy ogólne	95–97
Rozdział II. Pełnomocnictwo	98–109
Rozdział III. Prokura	109 ¹ –109 ⁹
Tytuł V. Termin	110–116
Tytuł VI. Przedawnienie roszczeń	117–125
Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe	126–352
Tytuł I. Własność	126–231
Dział I. Przepisy ogólne	126–139
Dział II. Treść i wykonywanie własności	140–154
Dział III. Nabycie i utrata własności	155–194
Rozdział I. Przeniesienie własności	155–171
Rozdział II. Zasiedzenie	172–178
Rozdział III. Inne wypadki nabycia i utraty własności	179–194
Dział IV. Współwłasność	195–221
Dział V. Ochrona własności	222–231
Tytuł II. Użytkowanie wieczyste	232–243
Tytuł III. Prawa rzeczowe ograniczone	244–335
Dział I. Przepisy ogólne	244–251
Dział II. Użytkowanie	252–284
Rozdział I. Przepisy ogólne	252–265
Rozdział II. Użytkowanie przez osoby fizyczne	266–270 ¹
Rozdział III. Użytkowanie przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne	271–282
Rozdział IV. Inne wypadki użytkowania	283–284
Dział III. Służebności	285–305 ⁴
Rozdział I. Służebności gruntowe	285–295
Rozdział II. Służebności osobiste	296–305
Rozdział III. Służebność przesyłu	305 ¹ –305 ⁴
Dział IV. Zastaw	306–335
Rozdział I. Zastaw na rzeczach ruchomych	306–326
Rozdział II. Zastaw na prawach	327–335
Tytuł IV. Posiadanie	336–352
Księga trzecia. Zobowiązania	353–921¹⁶
Tytuł I. Przepisy ogólne	353–365 ¹
Tytuł II. Wielość dłużników albo wierzycieli	366–383
Dział I. Zobowiązania solidarne	366–378
Dział II. Zobowiązania podzielne i niepodzielne	379–383
Tytuł III. Ogólne przepisy o zobowiązaniach umownych	384–396
Tytuł IV. (<i>skreślony</i>)	397–404
Tytuł V. Bezpodstawne wzbogacenie	405–414
Tytuł VI. Czyny niedozwolone	415–449
Tytuł VI ¹ . Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	449 ¹ –449 ¹¹

Tytuł VII. Wykonanie zobowiązań i skutki ich niewykonania	450–497
Dział I. Wykonanie zobowiązań	450–470
Dział II. Skutki niewykonania zobowiązań	471–486
Dział III. Wykonanie i skutki niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych	487–497
Tytuł VIII. Potrącenie, odnowienie, zwolnienie z długu	498–508
Tytuł IX. Zmiana wierzyciela lub dłużnika	509–526
Dział I. Zmiana wierzyciela	509–518
Dział II. Zmiana dłużnika	519–526
Tytuł X. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika . .	527–534
Tytuł XI. Sprzedaż	535–602
Dział I. Przepisy ogólne	535–555 ¹
Dział II. Rękojmia za wady	556–576
Dział III. Gwarancja jakości	577–582
Dział IV. Szczególne rodzaje sprzedaży	583–602
Rozdział I. Sprzedaż na raty	583–588
Rozdział II. Zastrzeżenie własności rzeczy sprzedanej. Sprze- daż na próbę	589–592
Rozdział III. Prawo odkupu	593–595
Rozdział IV. Prawo pierwokupu	596–602
Tytuł XII. Zamiana	603–604
Tytuł XIII. Dostawa	605–612
Tytuł XIV. Kontraktacja	613–626
Tytuł XV. Umowa o dzieło	627–646
Tytuł XVI. Umowa o roboty budowlane	647–658
Tytuł XVII. Najem i dzierżawa	659–709
Dział I. Najem	659–692
Rozdział I. Przepisy ogólne	659–679
Rozdział II. Najem lokalu	680–692
Dział II. Dzierżawa	693–709
Tytuł XVII ¹ . Umowa leasingu	709 ¹ –709 ¹⁸
Tytuł XVIII. Użyczenie	710–719
Tytuł XIX. Pożyczka	720–724
Tytuł XX. Umowa rachunku bankowego	725–733
Tytuł XXI. Zlecenie	734–751
Tytuł XXII. Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia	752–757
Tytuł XXIII. Umowa agencyjna	758–764 ⁹
Tytuł XXIV. Umowa komisju	765–773
Tytuł XXV. Umowa przewozu	774–793
Dział I. Przepisy ogólne	774–775
Dział II. Przewóz osób	776–778
Dział III. Przewóz rzeczy	779–793
Tytuł XXVI. Umowa spedycji	794–804
Tytuł XXVII. Umowa ubezpieczenia	805–834
Dział I. Przepisy ogólne	805–820
Dział II. Ubezpieczenia majątkowe	821–828
Dział III. Ubezpieczenia osobowe	829–834
Tytuł XXVIII. Przechowanie	835–845

Tytuł XXIX. Odpowiedzialność, prawo zastawu i przedawnienie roszczeń utrzymujących hotele i podobne zakłady	846–852
Tytuł XXX. Umowa składu	853–859 ⁹
Tytuł XXXI. Spółka	860–875
Tytuł XXXII. Poręczenie	876–887
Tytuł XXXIII. Darowizna	888–902
Tytuł XXXIII ¹ . Przekazanie nieruchomości	902 ¹ –902 ²
Tytuł XXXIV. Renta i dożywocie	903–916
Dział I. Renta	903–907
Dział II. Dożywocie	908–916
Tytuł XXXV. Ugoda	917–918
Tytuł XXXVI. Przyrzeczenie publiczne	919–921
Tytuł XXXVII. Przekaz i papiery wartościowe	921 ¹ –921 ¹⁶
Dział I. Przekaz	921 ¹ –921 ⁵
Dział II. Papiery wartościowe	921 ⁶ –921 ¹⁶
Księga czwarta. Spadki	922–1088
Tytuł I. Przepisy ogólne	922–930
Tytuł II. Dziedziczenie ustawowe	931–940
Tytuł III. Rozrządzenia na wypadek śmierci	941–990
Dział I. Testament	941–958
Rozdział I. Przepisy ogólne	941–948
Rozdział II. Forma testamentu	949–958
Oddział 1. Testamenty zwykłe	949–951
Oddział 2. Testamenty szczególne	952–955
Oddział 3. Przepisy wspólne dla testamentów zwykłych i szczególnych	956–958
Dział II. Powołanie spadkobiercy	959–967
Dział III. Zapis i polecenie	968–985
Rozdział I. Zapis zwykły	968–981
Rozdział II. Zapis windykacyjny	981 ¹ –981 ⁶
Rozdział III. Polecenie	983–985
Dział IV. Wykonawca testamentu	986–990
Tytuł IV. Zachówek	991–1011
Tytuł V. Przyjęcie i odrzucenie spadku	1012–1024
Tytuł VI. Stwierdzenie nabycia spadku lub przedmiotu zapisu win- dykacyjnego, poświadczenie dziedziczenia i ochrona spadko- biercy	1025–1029
Tytuł VII. Odpowiedzialność za długi spadkowe	1030–1034
Tytuł VIII. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku	1035–1046
Tytuł IX. Umowy dotyczące spadku	1047–1057
Tytuł X. Przepisy szczególne o dziedziczeniu gospodarstw rolnych	1058–1088

Odnośnik nr 1

Księga pierwsza. Część ogólna

Tytuł I. Przepisy wstępne

Art. 1.² [Zakres regulacji] Kodeks niniejszy reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i osobami prawnymi.

Art. 2.³ *(skreślony)*

Art. 3. [Nieretroakcja] Ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba że to wynika z jej brzmienia lub celu.

Art. 4.⁴ *(skreślony)*

Art. 5.⁵ [Nadużycie prawa] Nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współzycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

Art. 6. [Ciężar dowodu] Ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

Art. 7. [Domniemanie dobrej wiary] Jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary.

Tytuł II. Osoby

Dział I. Osoby fizyczne

Rozdział I. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych

Art. 8.⁶ [Początek] § 1. Każdy człowiek od chwili urodzenia ma zdolność prawną.

§ 2.⁷ *(skreślony)*

---

² Art. 1 w brzmieniu ustawy z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

³ Art. 2 skreślony ustawą z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

⁴ Art. 4 skreślony ustawą z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

⁵ Art. 5 zmieniony ustawą z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

⁶ Art. 8 oznaczenie § 1 i § 2 dodane ustawą z dnia 7.01.1993 r. (Dz.U. Nr 17, poz. 78), która wchodzi w życie 16.03.1993 r.

⁷ Art. 8 § 2 skreślony ustawą z dnia 30.08.1996 r. (Dz.U. Nr 139, poz. 646), która wchodzi w życie 4.01.1997 r.

Art. 9. [Domniemanie urodzenia się żywym] W razie urodzenia się dziecka domniemywa się, że przyszło ono na świat żywe.

Art. 10. [Uzyskanie pełnoletności] § 1. Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście.

§ 2. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje pełnoletność. Nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.

Art. 11. [Pełna zdolność] Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności.

Art. 12. [Brak zdolności] Nie mają zdolności do czynności prawnych osoby, które nie ukończyły lat trzynastu, oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie.

Art. 13. [Ubezwłasnowolnienie całkowite] § 1. Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem.

§ 2. Dla ubezwłasnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

Art. 14. [Skutki braku zdolności] § 1. Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych, jest nieważna.

§ 2. Jednakże gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych.

Art. 15. [Ograniczona zdolność] Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście, oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

Art. 16. [Ubezwłasnowolnienie częściowe] § 1. Osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.

§ 2. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę.

Art. 17. [Zgoda przedstawiciela ustawowego] Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego.

Art. 18. [Potwierdzenie umowy] § 1. Ważność umowy, która została zawarta przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, zależy od potwierdzenia umowy przez tego przedstawiciela.

§ 2. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może sama potwierdzić umowę po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych.

§ 3. Strona, która zawarła umowę z osobą ograniczoną w zdolności do czynności prawnych, nie może powoływać się na brak zgody jej przedstawiciela ustawowego. Może jednak wyznaczyć temu przedstawicielowi odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu.

Art. 19. [Czynność jednostronna] Jeżeli osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych dokonała sama jednostronnej czynności prawnej, do której ustawa wymaga zgody przedstawiciela ustawowego, czynność jest nieważna.

Art. 20. [Umowy w drobnych sprawach] Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.

Art. 21. [Rozporządzenie zarobkiem] Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów inaczej postanowi.

Art. 22. [Przedmioty swobodnego użytku] Jeżeli przedstawiciel ustawy osoby ograniczonej w zdolności do czynności prawnych oddał jej określone przedmioty majątkowe do swobodnego użytku, osoba ta uzyskuje pełną zdolność w zakresie czynności prawnych, które tych przedmiotów dotyczą. Wyjątek stanowią czynności prawne, do których dokonania nie wystarcza według ustawy zgoda przedstawiciela ustawowego.

Art. 22¹.⁸ [Pojęcie konsumenta] Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

---

⁸ Art. 22¹ dodany ustawą z dnia 14.02.2003 r. (Dz.U. Nr 49, poz. 408), która wchodzi w życie 25.09.2003 r.

Art. 23. [Ochrona dóbr osobistych] Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Art. 24. [Środki ochrony] § 1.⁹ Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

§ 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

§ 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

Rozdział II. Miejsce zamieszkania

Art. 25. [Pojęcie] Miejszem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu.

Art. 26. [Dziecko] § 1. Miejszem zamieszkania dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską jest miejsce zamieszkania rodziców albo tego z rodziców, któremu wyłącznie przysługuje władza rodzicielska lub któremu zostało powierzone wykonywanie władzy rodzicielskiej.

§ 2. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mającym osobne miejsce zamieszkania, miejsce zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, jego miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy.

Art. 27. [Pupil] Miejszem zamieszkania osoby pozostającej pod opieką jest miejsce zamieszkania opiekuna.

Art. 28. [Jeden domicyl] Można mieć tylko jedno miejsce zamieszkania.

⁹ Art. 24 § 1 zmieniony ustawą z dnia 23.08.1996 r. (Dz.U. Nr 114, poz. 542), która wchodzi w życie 28.12.1996 r.

Rozdział III. Uznanie za zmarłego

Art. 29. [Przesłanki] § 1. Zaginiony może być uznany za zmarłego, jeżeli upłynęło lat dziesięć od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości jeszcze żył; jednakże gdyby w chwili uznania za zmarłego zaginiony ukończył lat siedemdziesiąt, wystarcza upływ lat pięciu.

§ 2. Uznanie za zmarłego nie może nastąpić przed końcem roku kalendarzowego, w którym zaginiony ukończyłby lat dwadzieścia trzy.

Art. 30. [Zdarzenia szczególne] § 1. Kto zaginął w czasie podróży powietrznej lub morskiej w związku z katastrofą statku lub okrętu albo w związku z innym szczególnym zdarzeniem, ten może być uznany za zmarłego po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym nastąpiła katastrofa albo inne szczególne zdarzenie.

§ 2. Jeżeli nie można stwierdzić katastrofy statku lub okrętu, bieg terminu sześciomiesięcznego rozpoczyna się z upływem roku od dnia, w którym statek lub okręt miał przybyć do portu przeznaczenia, a jeżeli nie miał portu przeznaczenia – z upływem lat dwóch od dnia, w którym była ostatnia o nim wiadomość.

§ 3. Kto zaginął w związku z bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia nie przewidzianym w paragrafach poprzedzających, ten może być uznany za zmarłego po upływie roku od dnia, w którym niebezpieczeństwo ustało albo według okoliczności powinno było ustać.

Art. 31. [Domniemanie śmierci] § 1. Domniemywa się, że zaginiony zmarł w chwili oznaczonej w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego.

§ 2. Jako chwilę domniemanej śmierci zaginionego oznacza się chwilę, która według okoliczności jest najbardziej prawdopodobna, a w braku wszelkich danych – pierwszy dzień terminu, z którego upływem uznanie za zmarłego stało się możliwe.

§ 3. Jeżeli w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego czas śmierci został oznaczony tylko datą dnia, za chwilę domniemanej śmierci zaginionego uważa się koniec tego dnia.

Art. 32. [Równoczesność śmierci] Jeżeli kilka osób utraciło życie podczas grożącego im wspólnie niebezpieczeństwa, domniemywa się, że zmarły jednocześnie.

Dział II. Osoby prawne

Art. 33.¹⁰ **[Osobowość prawna]** Osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną.

---

¹⁰ Art. 33 w brzmieniu ustawy z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

Art. 33¹.¹¹ [Odpowiedzialność subsydiarna za zobowiązania jednostki] § 1. Do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych.

§ 2. Jeżeli przepis odrębny nie stanowi inaczej, za zobowiązania jednostki, o której mowa w § 1, odpowiedzialność subsydiarną ponoszą jej członkowie; odpowiedzialność ta powstaje z chwilą, gdy jednostka organizacyjna stała się niewypłacalna.

Art. 34.¹² [Skarb Państwa] Skarb Państwa jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia państwowego nie należącego do innych państwowych osób prawnych.

Art. 35. [Organizacja osób prawnych] Powstanie, ustrój i ustanie osób prawnych określają właściwe przepisy; w wypadkach i w zakresie w przepisach tych przewidzianych organizację i sposób działania osoby prawnej reguluje także jej statut.

Art. 36.¹³ (*skreślony*)

Art. 37. [Uzyskanie osobowości prawnej] § 1.¹⁴ Jednostka organizacyjna uzyskuje osobowość prawną z chwilą jej wpisu do właściwego rejestru, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

§ 2. Rodzaje rejestrów oraz ich organizację i sposób prowadzenia regulują odrębne przepisy.

Art. 38. [Funkcje organów] Osoba prawna działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie.

Art. 39. [Skutki braku umocowania] § 1. Kto jako organ osoby prawnej zawarł umowę w jej imieniu nie będąc jej organem albo przekraczając zakres umocowania takiego organu, obowiązany jest do zwrotu tego, co otrzymał od drugiej strony w wykonaniu umowy, oraz do naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o braku umocowania.

¹¹ Art. 33¹ dodany ustawą z dnia 14.02.2003 r. (Dz.U. Nr 49, poz. 408), która wchodzi w życie 25.09.2003 r.

¹² Art. 34 w brzmieniu ustawy z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

¹³ Art. 36 skreślony ustawą z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

¹⁴ Art. 37 § 1 w brzmieniu ustawy z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy umowa została zawarta w imieniu osoby prawnej, która nie istnieje.

Art. 40.¹⁵ [Odpowiedzialność Skarbu Państwa] § 1.¹⁶ Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania państwowych osób prawnych, chyba że przepis odrębny stanowi inaczej. Państwowe osoby prawne nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania Skarbu Państwa.

§ 2. W razie nieodpłatnego przejęcia, na podstawie obowiązujących ustaw, określonego składnika mienia od państwowej osoby prawnej na rzecz Skarbu Państwa, ten ostatni odpowiada solidarnie z osobą prawną za zobowiązania powstałe w okresie, gdy składnik stanowił własność danej osoby prawnej, do wysokości wartości tego składnika ustalonej według stanu z chwili przejęcia, a według cen z chwili zapłaty.

§ 3.¹⁷ Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do odpowiedzialności jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych osób prawnych.

Art. 41. [Siedziba osoby prawnej] Jeżeli ustawa lub oparty na niej statut nie stanowi inaczej, siedzibą osoby prawnej jest miejscowość, w której ma siedzibę jej organ zarządzający.

Art. 42. [Brak organów] § 1.¹⁸ Jeżeli osoba prawna nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów, sąd ustanawia dla niej kuratora.

§ 2. Kurator powinien postarać się niezwłocznie o powołanie organów osoby prawnej, a w razie potrzeby o jej likwidację.

Art. 43. [Ochrona dóbr osobistych] Przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych.

Dział III. Przedsiębiorcy i ich oznaczenia¹⁹

Art. 43¹. [Pojęcie przedsiębiorcy] Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

¹⁵ Art. 40 w brzmieniu ustawy z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

¹⁶ Art. 40 § 1 w brzmieniu ustawy z dnia 14.02.2003 r. (Dz.U. Nr 49, poz. 408), która wchodzi w życie 25.09.2003 r.

¹⁷ Art. 40 § 3 dodany ustawą z dnia 14.02.2003 r. (Dz.U. Nr 49, poz. 408), która wchodzi w życie 25.09.2003 r.

¹⁸ Art. 42 § 1 w brzmieniu ustawy z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

¹⁹ Dział III (art. 43¹–43¹⁰) dodany ustawą z dnia 14.02.2003 r. (Dz.U. Nr 49, poz. 408), która wchodzi w życie 25.09.2003 r.

Art. 43². [Działanie pod firmą] § 1. Przedsiębiorca działa pod firmą.

§ 2. Firmę ujawnia się we właściwym rejestrze, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Art. 43³. [Wyłączność firmy] § 1. Firma przedsiębiorcy powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku.

§ 2. Firma nie może wprowadzać w błąd, w szczególności co do osoby przedsiębiorcy, przedmiotu działalności przedsiębiorcy, miejsca działalności, źródeł zaopatrzenia.

Art. 43⁴. [Firma osoby fizycznej] Firmą osoby fizycznej jest jej imię i nazwisko. Nie wyklucza to włączenia do firmy pseudonimu lub określeń wskazujących na przedmiot działalności przedsiębiorcy, miejsce jej prowadzenia oraz innych określeń dowolnie obranych.

Art. 43⁵. [Firma osoby prawnej] § 1. Firmą osoby prawnej jest jej nazwa.

§ 2. Firma zawiera określenie formy prawnej osoby prawnej, które może być podane w skrócie, a ponadto może wskazywać na przedmiot działalności, siedzibę tej osoby oraz inne określenia dowolnie obrane.

§ 3. Firma osoby prawnej może zawierać nazwisko lub pseudonim osoby fizycznej, jeżeli służy to ukazaniu związków tej osoby z powstaniem lub działalnością przedsiębiorcy. Umieszczenie w firmie nazwiska albo pseudonimu osoby fizycznej wymaga pisemnej zgody tej osoby, a w razie jej śmierci – zgody jej małżonka i dzieci.

§ 4. Przedsiębiorca może posługiwać się skrótem firmy. Przepis art. 43² § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 43⁶. [Firma oddziału] Firma oddziału osoby prawnej zawiera pełną nazwę tej osoby oraz określenie „oddział” ze wskazaniem miejscowości, w której oddział ma siedzibę.

Art. 43⁷. [Zmiana firmy] Zmiana firmy wymaga ujawnienia w rejestrze. W razie przekształcenia osoby prawnej można zachować jej dotychczasową firmę z wyjątkiem określenia wskazującego formę prawną osoby prawnej, jeżeli uległa ona zmianie. To samo dotyczy przekształcenia spółki osobowej.

Art. 43⁸. [Firma po utracie wspólnika] § 1. W przypadku utraty członkostwa przez wspólnika, którego nazwisko było umieszczone w firmie, spółka może zachować w swej firmie nazwisko byłego wspólnika tylko za wyrażoną na piśmie jego zgodą, a w razie jego śmierci – za zgodą jego małżonka i dzieci.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w wypadku kontynuowania działalności gospodarczej osoby fizycznej przez inną osobę fizyczną będącą jej następcą prawnym.

§ 3. Kto nabywa przedsiębiorstwo, może je nadal prowadzić pod dotychczasową nazwą. Powinien jednak umieścić dodatek wskazujący firmę lub nazwisko nabywcy, chyba że strony postanowiły inaczej.

Art. 43⁹. [Zakaz zbycia firmy] § 1. Firma nie może być zbyta.

§ 2. Przedsiębiorca może upoważnić innego przedsiębiorcę do korzystania ze swej firmy, jeżeli nie wprowadza to w błąd.

Art. 43¹⁰. [Bezprawne naruszenie prawa do firmy] Przedsiębiorca, którego prawo do firmy zostało zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać usunięcia jego skutków, złożenia oświadczenia lub oświadczeń w odpowiedniej treści i formie, naprawienia na zasadach ogólnych szkody majątkowej lub wydania korzyści uzyskanej przez osobę, która dopuściła się naruszenia.

Tytuł III. Mienie

Art. 44.²⁰ [Pojęcie] Mieniem jest własność i inne prawa majątkowe.

Art. 44¹.²¹ [Podmioty mienia państwowego] § 1. Własność i inne prawa majątkowe, stanowiące mienie państwowe, przysługują Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym.

§ 2. Uprawnienia majątkowe Skarbu Państwa względem państwowych osób prawnych określają odrębne przepisy, w szczególności regulujące ich ustrój.

Art. 45. [Rzecz] Rzeczami w rozumieniu niniejszego kodeksu są tylko przedmioty materialne.

Art. 46. [Nieruchomość] § 1. Nieruchomościami są części powierzchni ziemskiej stanowiące odrębny przedmiot własności (grunty), jak również budynki trwale z gruntem związane lub części takich budynków, jeżeli na mocy przepisów szczególnych stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności.

§ 2. Prowadzenie ksiąg wieczystych regulują odrębne przepisy.

---

²⁰ Art. 44 w brzmieniu ustawy z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

²¹ Art. 44¹ dodany ustawą z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

Art. 46¹.²² [Nieruchomość rolna] Nieruchomościami rolnymi (gruntami rolnymi) są nieruchomości, które są lub mogą być wykorzystywane do prowadzenia działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, nie wyłączając produkcji ogrodniczej, sadowniczej i rybnej.

Art. 47. [Część składowa] § 1. Część składowa rzeczy nie może być odrębnym przedmiotem własności i innych praw rzeczowych.

§ 2. Częścią składową rzeczy jest wszystko, co nie może być od niej odłączone bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości albo bez uszkodzenia lub istotnej zmiany przedmiotu odłączonego.

§ 3. Przedmioty połączone z rzeczą tylko dla przemijającego użytku nie stanowią jej części składowych.

Art. 48. [Część składowa gruntu] Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do części składowych gruntu należą w szczególności budynki i inne urządzenia trwale z gruntem związane, jak również drzewa i inne rośliny od chwili zasadzenia lub zasiania.

Art. 49.²³ [Urządzenia niebędące częściami składowymi nieruchomości] § 1. Urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzą w skład przedsiębiorstwa.

§ 2. Osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w § 1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Z żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń może wystąpić także przedsiębiorca.

Art. 50. [Prawa jako części składowe] Za części składowe nieruchomości uważa się także prawa związane z jej własnością.

Art. 51. [Przynależność] § 1. Przynależnościami są rzeczy ruchome potrzebne do korzystania z innej rzeczy (rzeczy głównej) zgodnie z jej przeznaczeniem, jeżeli pozostają z nią w faktycznym związku odpowiadającym temu celowi.

---

²² Art. 46¹ dodany ustawą z dnia 28.07.1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która wchodzi w życie 1.10.1990 r.

²³ Art. 49 w brzmieniu ustawy z dnia 30.05.2008 r. (Dz.U. Nr 116, poz. 731), która wchodzi w życie 3.08.2008 r.